

Fra udkant til forkant

Kampen om gymnastikken
gennem 100 år

Hans Bonde

Fra udkant til forkant
Kampen om gymnastikken
gennem 100 år

Syddansk Universitetsforlag 2020

©Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2020
Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco
Omslag: Specialtrykkeriet Arco
ISBN 978-87-408-3202-0

Forsidefotografiet er af den britiske kunstnerduo 'Anderson and Low' (2002). To Ollerup-gymnaster er fotograferet nedefra efter at være sprunget op via trampoliner. Med deres kunstfotobog 'Gymnasts' demonstrerer Anderson and Low for et internationalt publikum, at der i Skandinavien – på Ollerup – er udviklet en særegen og fascinerende kroppsæstetik, der rækker ud over det gymnastiske og ind i kunsten.

Anderson og Low skriver om fotografiet: "På forsiden af denne bog ser gymnasterne højt oppe næsten ud som guder, der svæver i luften. To Ollerupgymnaster og tidligere verdensholdsgymnaster blev fotograferet midt i luften, tilsyneladende hængt op der. På dette billede, "NDGT / SKY#25", er gymnasterne næsten blevet ophøjet til en status som olympiske guder. Og stillingen minder virkelig også om Gud, hvor han skabte Adam på Michelangelos maleri på loftet af Det Sixtinske Kapel i Rom.

Vi har ofte fotograferet sportshelte og -heltinder, der øver sig til De Olympiske Lege og nationale mesterskaber i mange lande, men med dette billede er fokus og hensigt anderledes: Der er ingen træningshal, kun en mørklagt baggrund. I stedet for at vise træning optræder atleterne helt nøgne for at vise menneskekroppens skønhed i harmoni med dyrkelsen af nøgenhed i antikkens idræt og skulpturer. Ren form, rent lys, rent udtryk.

Idræt har været en tilbagevendende muse i vores kunst i de mere end 25 års samarbejde i vores kunstnerliv – vi bruger den til at se på menneskets livsbetingelser: På drømme, forhåbninger, udholdenhed, ihærdighed, besværligheder, håb, fortvivelse og beslutsomhed. Men vi bruger idræt til meget mere end dette: Vi bruger også vores kunst til at udtrykke et særskilt ideal – om hvad mennesker kan være, og hvor smuk den menneskelige form og den menneskelige ånd kan være uden begrænsninger og uden fordomme. Atleter udtrykker stærkt ethvert århundredes ideal, idet der fokuseres på styrke, hurtighed og smidighed, medens menneskelig forskellighed og menneskelige bedrifter fejres."

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge overenskomst med Copy-Dan.

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

www.universitypress.dk

Tilegnet

Fhv. forstander Gunnar B. Hansen som vovede det ene øje og i 1992 tog det afgørende skridt mod at åbne Gymnastikhøjskolen mod det moderne oplyste samfund.

Bonmot 1

Indvielsen af den imponerende svømmehal og den smukke nye kunst til Skolens park, var ikke bare markeringen af en enkelt højskoles fremgang og fornyelse. For mig markerede den også indgangen til en tid, hvor højskolerne efter flere års trange kår igen mærker fremdrift. En tid hvor højskolerne igen skal spille en vigtig rolle for det danske samfund og den danske befolkning.

(fra dav. undervisningsminister Bertel Haarders indvielsestale, Årsskrift, 2007, s.4.)

Bonmot 2

Folkelig oplysning, livsoplysning og demokratisk dannelse er højskolens kerneværdier, og det frie ligger i den enkelte skoles og den enkelte lærers forholden sig til begreberne.

(Forstander Uffe Strandby, Årsskrift 2009, s.33)

Om at vide og forstå

forstår du mere end du véd,
da grav din slumrepude ned.
Din horisont vil gro sig bred
af æventyr og åbenhed

Men véd du mer end du forstår,
slå kikkert og kompas i skår.
Dig venter alt fra unge år
erhvervspedantens trygge kår

(Piet Hein/Kumbel, Gruk fra alle Aarene, 1960, s.277)

Hans Bonde (f. 1958) er professor, ph.d. og dr. phil. i historie på Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet. Han var på landsholdet og dansk mester i judo 1977, 1978 og 1981. Derudover foredragsholder og kulturhistorisk turguide i europæiske hovedstæder. For sin forskning og formidling har Hans Bonde modtaget HK's Ligestillingspris 1994; Årets Harald (Årets Underviser) på Københavns Universitet 2004; Årets Historiebog 2006; Gerlevprisen 2007; Dansk Magisterforenings Forskerpris for Humaniora 2009.

Indhold

FORORD AF BERTEL HAARDER	13
I) INDMARCH	
Bogens struktur	17
Eksempler på bogens opslag	22
Oplevelsen af Ollerup	27
Gymnastik og samfund.	31
Skolens selvopgør	33
Hovedspørgsmål.	37
Tak	38
II) EN NY MANDETYPE (1920-1932)	
1920 Forstander Lars Bækhøj: Gymnastikhøjskolen oprettes.	42
1921 Gymnastiklærer Kristian Krogshede: Kærlighed mellem mænd	44
1922 Niels Bukh: Bogen 'Primitiv gymnastik' udgives: Smidighed frem for alt!	46
1923 Kong Christian X: Stadion indvies	48
1924 Sundhedsapostlen J.P. Müller: På besøg i Danmark: Nøgengymnastik. . .	50
1925 Forstanderinde Jørgine Abildgaard: Snoghøj Gymnastikhøjskole oprettes	52
1926 Arkitekt Ejnar Mindedal Rasmussen: Indvielse af Danmarks første indendørs svømmehal	54
1927 Professor Johannes Lindhard: Bertramgymnastik: Videnskabelig kritik .	56
1928 Lærer Rask Nielsen: Landsstævnet 1928: Fri Dansk Ungdom	58
1929 Niels Bukh: Gæster fra USA: Indflydelsen på den amerikanske kvindegymnastik	60
1930 Gesandt Henrik Kauffmann: Jordomrejsen og dens forberedelse.	62
1931 Landstingsformand J.S. Jensen Klejs (V): Opvisning i Rigsdagens Fællessal	64
1932 Fhv. udenrigsminister Laust Moltesen (V): Idrætshallen og det udendørs svømmebassin.	66
III) DEN TYSKE DRAGNING (1933-1943)	
1933 Redaktør H.P. Sørensen: Niels Bukhs pro-nazistiske udmeldinger: Forsøg på at stoppe ham.	70

1934	Den danske gesandt i Rom: Opvisning på Foro Mussolini: Fascistisk koldfront.	72
1935	Fhv. minister H.P. Hanssen: 'Den Nordiske Olympiade': Landsstævne hævet op på nyt plan	74
1936	Niels Bukh: OL i Berlin: Samarbejde med det ny Tyskland	76
1937	Journalist Jens Therkelsen: I Royal Albert Hall: Afstandtagen til Storbritannien	78
1938	Gymnastiklærer Arne Mortensen: Opvisning i Montevideo: I sydamerikanske militærstater	80
1939	Niels Bukh: Opvisning i Cape Town: Sorte og hvide kroppe	82
1940	Digterpræsten Kaj Munk: Kaj Munks tale: Danmarks Ungdomsforbund	84
1941	Udenrigsminister Erik Scavenius: Møde om Bukhs forslag til 'fredsfest' .	86
1942	Rigsarbejdsfører Konstantin Hierl: Bukh i Berlin 1942: Dansk arbejdstjeneste	88
1943	Den tyske rigsbefuldmægtigede Werner Best: Beslaglæggelsen af Gymnastikhøjskolen: På Bukhs egen opfordring.	90
IV) NYORIENTERING (1944-1950)		92
1944	Niels Bukh: Løgismose Gods (1944-47): Bukh og modstandskampen . . .	94
1945	Niels Bukh: Arrestationen: Nulpunktet	96
1946	Niels Bukh: Tyske flygtninge på Skolen	98
1947	Niels Bukh: Landsstævnet i Odense: Medau- kontra Bukhgymnastik. . .	100
1948	Statsminister Knud Kristensen: Jubilæumstale på Skolen. I retsopgørets skær	102
1949	Niels Bukh: Lingiaden i Stockholm: Politisk demonstration.	104
1950	Niels Bukh junior (Bukhs brorsøn): Bukhs død	106
V) I MESTERENS SPOR (1951-1967)		108
1951	Medforstander Arne Mortensen: Ollerup på film: Fotogen gymnastik . .	110
1952	Medforstander Arne Mortensen: Opvisning ved OL i Helsinki: Jerntæppet sænker sig	112
1953	Hans Bonde: Idrætshøjskoler knopskyder	114
1954	Gymnastiklærer Peder Meinert Mortensen: Landsstævnet i Odense: Mandsgymnastik i krise	116
1955	Gymnastiklærerinde Grethe Laulund: Afspændingsbølgen: Politisk og gymnastisk	118
1956	Hans Bonde: Gensyn med Carl Diem: Tysk afnazificering?	120
1957	Medforstander Arne Mortensen: Sommerpigerne på TV: Det nye fjernsynsmedie.	122

1958	Medforstander Arne Mortensen: Verdensudstillingen i Bruxelles: Atomkraft udenfor og indeni	124
1959	Undervisningsminister Jørgen Jørgensen: Niels Bukhs mindesmærke: Demokratikamp	126
1960	Gymnastiklærer Peder Meinert Mortensen: Bukh-traktoren; Mekanisering og menneskekrop	128
1961	Bevægelsespædagog Helle Gotved: Jazzgymnastik og grand prix: Seksuel frigørelse	130
1962	Medforstander Jørgen A. Brøgaard: Digt til sommerpigerne på Ollerup	132
1963	Gymnastiklærer Inger Vejlskov Nielsen: Grækenlandsturen: Turné-livet	134
1964	Medforstander Jørgen A. Brøgaard: Gymnastikhøjskolens sang: Højskolesangbogen	136
1965	Medforstander Arne Mortensen: Verdensudstilling i USA: 'Moralsk Oprustning' og Vietnamkrig	138
1966	Medforstander Jørgen A. Brøgaard: The winner takes it all	140
1967	Forstander Arne Mortensen: Stabilisering og opbakning om Bukhs linje	142
VI) UNGDOMSOPRØRET OG OLLERUP (1968-1975)		144
1968	Professor Ove Korsgaard: Gerlev Idrætshøjskole: Ungdomsoprøret	146
1969	Erik Flensted-Jensen: Missionæren – gymnastisk globalisering	148
1970	Forsvarsminister Erik Ninn-Hansen: 50-års jubilæum: Gud, konge, fædreland og forsvar	150
1971	Gymnastiklærer Peder Meinert Mortensen: Landsstævnet i Holstebro: Folkefest	152
1972	Sekretær i Elevforeningen Kr. Sørensen: Nissedal: Friluftsbølgen	154
1973	Arne Mortensen: Den israelske stats 25 års jubilæum: En nation i brændpunktet	156
1974	Bestyrelsesformand Johannes Nielsen: Kondibølgen	158
1975	Viceforstander Gunnar B.: Japan-turen; Bukh-gymnastikkens udbredelse i Solens Rige	160
VII) OPGØR MED FORTIDEN (1976-98)		162
1976	Arne Mortensen: Forstanderskifte med fakkeltog	164
1977	Forstander Gunnar B.: Nye kønsroller: Opblødning af seksualmoralen	166
1978	Gunnar B.: Opgør med autoriteterne: Elevindflydelse	168
1979	Gunnar B.: Bisserne	170
1980	Gunnar B.: Bukh-kulten fortsætter: Bukhs 100-årsdag	172
1981	Gunnar B.: Australiensturen: Folkeligt alternativ til OL 1980?	174

1982	Hans Bonde: Fra Niels Bukh til Jane Fonda: Idrættens kommercialisering	176
1983	Arne Mortensen: Gymnastikhøjskolens beslaglæggelse, 40 års minde . .	178
1984	Hans Bonde: Strækøvelser/stretching – og Bukhs indflydelse herpå. . . .	180
1985	Gymnastiklærer Peder Meinert Mortensen: Landsstævnet i Odense: Efterskolernes gennembrud	182
1986	Gunnar B.: Canada-turen: Gymnastikturisme?.	184
1987	Ole Hjorth (skoleleder på Oure): Nye idrættshøjskoler: Oure Højskole og 'Golfkrigen'	186
1988	Bevægelsespædagog Helle Gotved: Kvindefrigørelse: Erotisk revolution .	188
1989	Billedhugger Keld Moseholm Jørgensen: Ollerup i billedhuggerkunsten.	190
1990	Forsker Mark Singleton: Niels Bukh-gymnastikkens indflydelse på yoga.	192
1991	Forstander Gunnar B.: Idrættshøjskolernes sommertræf – Besøg af Anker Jørgensen.	194
1992	Gunnar B.: Arkiverne skal åbnes nu!	196
1993	Gunnar B.: Takt og tone på Gymnastikhøjskolen	198
1994	Sara Møller Nielsen (fhv. elev på Ollerup): Verdensholdet	200
1995	Danser og koreograf Palle Granhøj: Ollerup i dansen.	202
1996	Gunnar B.: Højskolekrisen	204
1997	Fhv. lærere på Ollerup Karen Hedegaard og Peter Bendix Pedersen: Internationale elever: Globalisering.	206
1998	Pastor Mye: Arne Mortensens begravelse 26. maj	208
 VIII) KULMINERENDE SPRINGSERIE:		
	FLAGSKIB FOR DEMOKRATIET (1999-2020)	210
1999	Forstander Uffe Strandby: Højskoleledelse og management.	212
2000	Uffe Strandby: Millennium: Vendepunktet	214
2001	Journalist Anders Mose Poulsen: Bukh-disputats blev et tilløbsstykke . .	216
2002	Hans Bonde: Bunkermuseet: Kampen om historien	218
2003	Folketingets formand Ivar Hansen: Nyt springcenter: Et hop ind i fremtiden	220
2004	Hans Bonde: Ollerup i litteraturen	222
2005	Kunsthugger Anderson & Low: Ollerup i kunsthuggerkunsten	224
2006	Lærer på Ollerup Katrine Hvelplund: Kønnenes leg på Ollerup	226
2007	Mogens Møller (kunstner, fhv. professor ved kunstakademiet): Ny kunst og reovering af svømmehal på Ollerup	228
2008	Gymnastiklærer Helge Fisker: Ollerup Europamester i teamgym: Det mangfoldige idrætsbillede	230

2009	Arnth Nielsen (fhv. seminarielektor i matematik og idræt): Ny bog: 'Gymnastikhøjskolen i Ollerup': Kampen om historien	232
2010	Hans Bonde: Dansens indtog	234
2011	Hans Bonde: Gymnaestrada – på vej mod fusion mellem idrætsorganisationerne?	236
2012	Hans Bonde: Grundlovsfest – kriseramte statsministre møder ungdommen	238
2013	Hans Bonde: Parkour – Byen som bevægelsesrum	240
2014	Hans Bonde: Ollerup Hubsters – Projekt- og netværkssamfundet	242
2015	Hans Bonde: Fitnessbølgen	244
2016	Lærere Trine Sønderholm, Signe Schaarup og Simon Finnerup: Fællesskabsinitiativer: Kamp mod skærmskultur og 'Hvad får jeg ud af det?'-mentalitet	246
2017	Gymnastiklærer Niels Henrik Nielsen og lærer i interkulturelle studier Simon Finnerup: Bissetraditionens fornyelse? – inkl. 'vimser' og 'seniorbisser'	248
2018	Mette Tony og Mads Bjørn Hansen (indehavere af 'Praksis Arkitekter'): Ollerup Arena – Ny idrætsarkitektur: Multifunktionshal	250
2019	Hans Bonde: Demokratifestival.	252
2020	Hans Bonde: 100 års jubilæum	254
	IX) UDMARCH (Hans Bonde)	257
	DE FIRE FORSTANDERES PERIODER	
	Niels Bukhs epoke (1920-1950)	257
	Arne Mortensens (1950-1976) og Jørgen A. Broegaards (1950-1966) epoker	266
	Gunnar B.s epoke (1976-1998)	272
	Uffe Strandbys epoke (1998-).	276
	Nutidens gymnastik	282
	Ollerupgymnastikkens virkningshistorie	284
	Fra dyrkelse af eneren til fejring af demokratiet	291
	Fremtiden?	295
	X) EKSTRANUMMER: ÅRSHJUL	299
	SKRIFTLIGE REFERENCER	303
	NAVNEREGISTER	315

Forord af Bertel Haarder:

KERNESTOF I DANSK HØJSKOLE- OG KULTURHISTORIE

Historien om Gymnastikhøjskolen i Ollerup er ikke bare en del af højskolehistorien, men også en historie om danskere med holdninger, ambitioner og brændende kærlighed til fædrelandet. Så brændende, at deres eftermæle i nogen grad blev plettet af deres demokratiblindhed og beundring for totalitære diktatorer som Mussolini og Hitler. Det samme gjaldt en af verdens største forfattere, norske Knut Hamsun, og en

Daværende undervisningsminister Bertel Haarder i 2007 ved indvielsen af ny kunst og renoveret svømmehal på Gymnastikhøjskolen i Ollerup. Bertel Haarder ses – med kronprins Frederik på sin venstre side – på første række til højre for den centralt placerede gymnast fra Ollerups elitehold.

af Danmarks største dramatikere, Kaj Munk, der dog talte besættelsesmagten så hårdt imod, at det kostede ham livet.

Det er nemt at være bagklog, og det er altid de sejrende, der skriver historien. Lad os huske, at dansk litteraturhistorie ville være betydeligt fattigere, hvis man skulle se bort fra de mange naive og godtroende intellektuelle, der dyrkede kommunismen og Stalin uden at vide, hvad der foregik i Gulag Øhavet.

Knut Hamsuns vidunderlige romaner bliver jo ikke dårligere af, at han var en politisk fantast og en nyttig idiot for nazisterne. Det ændrer ikke ved, at han gjorde mig og utallige andre til litteraturelskere.

Bliver Hans Kirks og Martin Andersen Nexøs romaner dårligere af, at begge var bekendende kommunister? Og hvad med den senere nazist Harald Bergstedts 'Solen er så rød, mor', 'Jeg ved en lærkerede' og kommunisten Nordahl Griegs 'Kringsatt af Fiender'?

På samme måde kan man spørge: Bliver Niels Bukhs indsats for ungdommen, gymnastikken og den folkelige vækkelse mindre værd af, at han som så mange andre var demokratikritiker og politisk analfabet i lighed med en del andre højskolefolk i 30'erne?

Eksemplerne kan ikke helt sammenlignes, fordi Niels Bukhs virke ikke blot handlede om en sund sjæl i et sundt legeme, men også om et sundt folk, hvormed han mente et folk, der ikke lod sig lede af særinteresser og partipolitisk kævl, men af samfundssind og vilje til at lade sig føre af folkelige autoriteter. Den tankegang kan, som vi ved, misbruges af folkeforførere og ufredsfolk. Niels Bukh gik også meget længere i sin fascination af Det tredje Rige end Kaj Munk, da Bukh samarbejdede med tyskerne langt ind i Besættelsen af Danmark.

Ollerup fik i 30'erne besøg af japaneren Shigeoshy Matsumae, der besøgte en række danske folkehøjskoler og senere grundlagde det store Tokai-universitetssystem på Grundtvigs tanker. Han skrev begejstret om besøgene i sine bøger, men havde dog et lille forbehold over for netop Ollerup, som han fandt for militaristisk. Selv var han pacifist og blev straffet for det under krigen.

I Præstø oprettede han en kostskole, der senere blev til en dansk-japansk idrætshøjskole. Jeg mødte ham, da jeg som undervisningsminister skulle holde indvielsestalen. Han viste mig sit fotoalbum fra besøgene på danske højskoler. Nogle af billederne har jeg set flere gange som kæmpestore fotostater i Tokai-skolesystemets indgangspartier på Tokai-universitetet i Tokyo og en enkelt gang på Tokai-universitetet på Hokkaido. Universitetet i Tokyo har tilmed et lille museum for Danmark og Grundtvig med ældre og nyere bøger på dansk, japansk og engelsk, bl.a. historikeren Ove Korsgaards.

I Japan har dansk gymnastik en helt særlig aura. Gymnastik hedder 'Denmaku taiso', og bl.a. Jiyu Gakuen-skolesystemet dyrker dansk gymnastik og har deltaget i de

Danske Gymnastik- og Idrætsforeningers landsstævner. Det er Niels Bukhs gymnastik, der har givet den oprindelige inspiration.

Pointen er: Niels Bukh og hans virke er ikke blot et monument og en milepæl i dansk højskolehistorie. Den Niels Bukhske gymnastik var kendt langt uden for Danmarks grænser. 'Stærk mand' eller ej: Man kan ikke tage fra ham, at han vækkede titusinder af unge og gav dem viljestyrke, samfundssind, kropsbevidsthed og indhold i tilværelsen. Netop det, der var folkehøjskolens historiske indsats i et land og et folk, der var bøjet af nederlag og opgivelse.

De mange tidligere Ollerup-elever og -ansatte kan med god grund elske og lovprise Niels Bukhs virke og hans skole. Det er med Niels Bukh som med så meget andet: Alt menneskeligt er skrøbeligt og har en bagside. Derfor synger vi 'Hver glans, hver plet vil jeg bære...' i fædrelandssangen 'Jeg elsker de grønne lunde'.

I mit hjem på Rønshoved Højskole blev der talt en del om Ollerup og om Niels Bukh og Kristian Krogshede (der senere oprettede Gerlev Idræthøjskole). Også i Rønshoved blev der udbudt en populær 'delingsføreruddannelse', dvs. lederuddannelse til gymnastik- og idrætsforeningerne, som højskolerne var storleverandører til.

Ved elevmøder og forældredage var der flotte gymnastikopvisninger, hvor det også var tilladt at se på pigernes smukke former. De indledte med fane-indmarch og af-syngelse af Grundtvigs 'Hil dig, vor fane / korsbanner hvidt... danskerne følger dig frit'. Drengene (karlene) marcherede ind syngende 'Sorgløst kan vi ej synge dit navn, Danmark', der ligesom den salmeagtige 'Danmark i tusind år' skyldes den store, men glemte digter Valdemar Rørdam. Salmen slutter med de manende ord 'Brug du os, hvor du kan / tag du os mand for mand / stå skal vort fædreland / som fri mænds arv'.

Det vil mange smågrine af i dag, men vi skal huske den historiske baggrund: Sårfeberen fra Dybbøl, skammen over nederlag og meningsløse ofre. Det var 'Sønner af de slagne', der sang (jf. Johannes V. Jensens digt af samme navn).

Den danske nationale rejsning var så imponerende, at en hel generation af koreanere er blevet undervist i den! Elleve sider i den autoriserede geografibog handlede om Danmark! Det slagne og delte Korea så Danmark som det opbyggelige eksempel på et folk, der trak sig selv op ved håret i kraft af folkeoplysning og – ja, folkeånd!

Lærerig og tankevækkende er Hans Bondes beskrivelse af den nye kropsbevidsthed, der også gav sig udtryk i de smukke statuer ved idrætsanlæggene ligesom ved Østerbro Svømmehal (og det store idrætsstadion i Rom fra 30'erne!) samt introduktionen af nye gymnastiklinjer, dans, parkour og fitness i de seneste årtier – Sund læsning i en kropsforskrækket tid!

Hans Bonde gør meget mere end at fortælle historien om Niels Bukh. Han viser, at Gymnastikhøjskolen i Ollerup hele sin 100 årige historie har været et centralt prisme for vigtige samfundsforandringer og politiske og kulturelle kampe.

Hans Bonde giver skildringen litterær nerve, men under bibeholdelse af faghistorikerens præcision. Bogen udvikler jubilæumsboggenren dels ved at tage udgangspunkt i en fantastisk række billeder, der udtrykker et centralt tema for hvert af de 100 år, dels ved at lade 100 'historiske vidner', døde som levende, udfolde historien ud fra deres perspektiv og nøje baseret på kilderne. Der er tale om centrale historiske aktører lige fra elever til lærere, gymnastikpædagoger, forstandere, diplomater og ministre – fra Kong Christian X til den toneangivende danske bevægelsespædagog Helle Gotved.

De enkelte årstal kædes sammen til et sammenhængende forløb, hvor depechen hele tiden gives videre i et fremadskridende stafetløb og fra de døde til de levende. Det hele bygger på et overraskende rigt billed- og dokumentationsmateriale og afsluttes af en 'udmarch', der samler alle bogens mange tråde.

Samtidig viser Hans Bonde, at Ollerupgymnastikken siden Niels Bukhs dage har dannet ringe i vandet langt uden for gymnastikken og præget udviklingen af moderne strækøvelser, Jane Fondas workout og måske mest overraskende: Yogaen, som mange ellers anså for rent originalt indisk. Dertil kommer Ollerupgymnastikkens aftryk i skulptur, litteratur og fotokunst, som det ses på bogens inciterende forside.

I bogen undersøges det for første gang, hvordan Niels Bukhs efterfølgere forvaltede hans arv. Det er spændende som en kriminalroman at følge det sindsoprivende politisk betonedede opgør mellem Bukhs to efterfølgere, der kulminerede med den enes fald, men også rehabilitering i anledning af nærværende bog og 100-års-jubilæet.

Ligeså medrivende er skildringen af konflikterne i relation til forstander Gunnar B. Hansens [blot kaldet 'Gunnar B.'] åbning i 1992 af Bukhs personarkiver, som medførte dybe splittelser i elevskaren, der først i dag – og forhåbentlig ikke mindst fremhjulpet af jubilæumsskriftet – er ved at blive helet.

Endelig indkredser bogen den nuværende forstander Uffe Strandbys periode og viser, hvordan det lykkedes at udvikle skolen arkitektonisk og kunstnerisk med en kreativitet og i et tempo, der bringer mindelser om Bukhs storhedstid, og som i 2019 kulminerede i den smukke nye Ollerup Arena.

Bukhs imponerende byggerier danner nu ramme om begivenheder med et helt andet indhold, end Bukh oprindeligt havde tiltænkt dem, ved at de fire frie skoler i Ollerups årlige demokratifestival på nybrydende vis kan fejre folkestyret og den danske grundlov. Fra dyrkelsen af den stærke mand til dyrkelsen af det stærke demokrati.

Det er hele denne 100-årige rejse for en central dansk højskole, det lykkes Hans Bonde at skildre. Det er ikke bare højskole- og gymnastikhistorie. Det er et unikt stykke Danmarkshistorie og samtidig noget af det mest centrale i dansk kulturhistorie.